

Syvään päähän!

-Survivalpakkaus valmistavan opettajaksi ryhtyvälle

Sakari Ilkka, Hanna-Leena Johansson, Terhi Kuokka, Tuuli Vuolteenaho

TAMPEREEN KAUPUNKI

Miten oppilaat tulevat valmistavaan opetukseen?

- Oppilaat tulevat aina suunnittelijan kautta. Seuraa sähköpostia, jonka kautta saat ennakkotiedot tulevista oppilaista. Ilmoittautumislomakkeen saa koulusihteeriltä.
- Suunnittelija antaa perheelle tai perheen sosiaalityöntekijälle koulun ja opettajan yhteystiedot ja pyytää ottamaan yhteyttä opettajaan. Jos yhteydenottoa ei kuulu lähiaikoina, ota yhteyttä huoltajaan (tarvittaessa tulkin välityksellä) tai sosiaalityöntekijään.
- Suunnittelija kirjaa uudet oppilaat O365:een koulun nimellä olevaan Sharepoint-kansioon, johon valmistavan opettajan tulee merkitä ajantasaisesti oppilaan aloitus- ja päättämispäivät sekä opiskelukuukaudet laskutusta varten.
- Valmistavaan opetukseen otetaan 7 - 16 -vuotiaita oppilaita, myös muista kunnista. Oppilas saattaa vaihtaa paikkakuntaa kesken valmistavan opetuksen. Oppilas voi jatkaa valmistavassa opetuksessa, jos hän ei ole vielä ollut 10 kuukautta valmistavassa aiemmin. Valmistavan opetuksen minimituntimäärät on mainittu ops:ssa. Käytännössä valmistavan opetuksen kesto voi joustaa suuntaan tai toiseen oppilaan taitojen ja mahdollisuuksien mukaan.
- Suunnittelija konsultoi tarvittaessa valmistavan opetuksen asioissa ja järjestää valmistavan opetuksen opettajille kokouksia.

Mitä erityistä valmistavassa opetuksessa on?

- Työ vaatii joustavuutta: oppilaita tulee ja menee vuoden mittaan.
- Luokan oppilaat ovat harvoin samalla taitotasolla.
- Luokassa on useimmiten samalla tunnilla monta eri ohjelmaa menossa oppilaiden taitotasojen mukaan.
- Oppilaat eivät aina ymmärrä aikataulujen merkitystä.
- Oppilaat ovat usein tottuneet opettajajohtoiseen opetukseen, joten suomalaisen nykykoulun käyttämät oppilaslähtöiset työskentelytavat vaativat opettelua.
- Valmistava opetus kestää yleensä yhden vuoden, tarvittaessa ja mahdollisuuksien mukaan pidempään.

Onko opetussuunnitelmaa?

- Valmistavan opetuksen opetussuunnitelmassa painotetaan oppilaan tutustumista suomalaiseen kouluun ja kulttuuriin sekä opetusmenetelmiin. Opetuksen tavoitteena on kehittää oppilaan suomen kielen taitoa ja tarvittavia valmiuksia perusopetukseen siirtymistä varten. Kun oppilaan suomen kielen taito on riittävä, hän voi opiskella myös muita oppiaineita ja osallistua perusopetuksen luokkien oppitunnille integraatiotunneilla. Valmistavan opetuksen aikana kartoitetaan oppilaan oppimisvalmiudet ja erityistarpeet.
- Valmistavan opetuksen opetussuunnitelma:
<https://ops.tampere.fi/perusopetus/valmistava/?school=>
- Valmistavan opetuksen opetussuunnitelma ei ole sama kuin perusopetuksen opetussuunnitelma.
- Valmistavassa opetuksessa ei ole valtakunnallista tuntijakoa ja oppimääriä.
- Oppilaille laaditaan oma opinto-ohjelma, jossa määritellään oppimisen tavoitteet, oppiaineet, tuntimäärät ja sisällöt sekä integraatiotunnit ja mahdolliset tukitoimet.
- Opinto-ohjelmat tehdään oppilastietojärjestelmässä (Helmi / Wilma).

- Valmistavassa opetuksessa ei ole kolmiportaista tukea, mutta oppilaalle järjestetään hänen tarvitsemaansa tukea muuten. Valmistavan oppilaalle kuuluvat erityisopettajan ja oppilashuollon palvelut, kuten muillekin oppilaille. Oppilas voi myös saada tarvittaessa tukiopetusta.
- Valmistavan opetuksen tehtäviin kuuluu arvioida oppilaan jatko-opiskelua esim. luokkatason ja tuen tarpeen osalta.
- Uskontoa ei opeteta valmistavan opetuksen aikana.
- Oppilas voi mahdollisuuksien mukaan ilmoittautua oppilaan oman äidinkielen opetukseen, joka on ns. täydentävää opetusta.

Mistä lähteä liikkeelle?

- Aloituspalaveri
  - Oppilaan taustatiedot: henkilötiedot, koulunkäyntihistoria ja muut perustiedot löytyvät oppilaan ilmoittautumislomakkeesta, joka on oppilastietojärjestelmässä (Helmi/ Wilma).
  - Ilmainen koulu: koulusta saa oppimateriaalit ja ruoan. Oppilaalla tulee itsellään olla reppu, penaaali, liikuntavaatteet.
  - Lukujärjestyksen lukeminen
  - Julkaisuluvat
  - Koulumatkat: Tarkista kuljetuskäytännöt koulusihteeriltä (bussi / taksi, kilometrirajat, oikeudet taksikuljetukseen).
  - Ruokavalio: Keittiöltä saa lomakkeen, joka täytetään kaikista erityisruokavalioista. Kannattaa täyttää lomake yhdessä huoltajan kanssa aloituspalaverissa.
  - Käy läpi ilmeisimmätkin oman koulun käytänteisiin liittyvät asiat (esim. alakoulussa välitunneilla aina ulkoillaan, säänmukainen ulkovaatetus, sadetakki, kumisaappaat, pipo, hanskat, lämmin takki jne., koulun alueelta ei saa poistua, aamulla odotetaan kellojen soittoa ennen kuin tullaan sisälle, koulussa ei tarjota aamupalaa, miten on tapana merkitä kotitehtävät, mitä vanhemmilta odotetaan läksyjen suhteen, sairaana ei tulla kouluun, miten poissaoloista ilmoitetaan opettajalle ja taksille, miten opettaja viestii kotiin, millaisia sääntöjä matkapuhelimen käytöstä on).
  - Alkuopetuksessa pitää lisäksi muistaa kysyä ilta-/aamupäiväkerhon tarve. Hakemus tehdään oppilastietojärjestelmässä (Helmi/Wilma).
- Kodin ja koulun välinen yhteistyö
  - Keskinäisen luottamuksen syntyminen aloitusvaiheessa suoristaa monta mutkaa myöhemmin. Erityisesti alakoulun puolella kodin ja koulun tiiviiseen ja jatkuvaan yhteistyöhön lapsen opetuksessa ja kasvatuksessa on kiinnitettävä huomiota. Vasta maahan tulleet perheet vaativat usein paljon tukea ja apua monissa asioissa myös koululta, vaikka sosiaalityö useimpia perheitä tukeekin. Monet perheet tarvitsevat uudessa ympäristössä myös vahvaa kasvatuksen tukea.
  - Perusopetuksen opas monikielisten oppilaiden perheille eri kielillä: <https://www.tampere.fi/varhaiskasvatus-ja-koulutus/esiopetus-japerusopetus/monikieliset-oppilaat.html>
  - Tiedotteita valmistavasta opetuksesta eri kielillä: <https://www.tampere.fi/varhaiskasvatus-ja-koulutus/esiopetus-japerusopetus/monikieliset-oppilaat/valmistava-opetus.html>
  - Tiedotteita oman äidinkielen opetuksesta eri kielillä: <https://www.tampere.fi/varhaiskasvatus-ja-koulutus/esiopetus-japerusopetus/monikieliset-oppilaat/oman-aidinkielen-opetus.html>

- Uuden oppilaan tueksi voi pyytää konsultoivan / omakielisen opettajan. Suunnittelijalta saa konsultoitavien opettajien yhteystiedot. Konsultoiva opettaja voi
  - antaa tukiopetusta oppilaan omalla kielellä
  - toimia omakielisenä samanaikaisopettajana
  - toimia kieli- ja kulttuuritulkkina vanhempien tapaamisissa.
- Vinkkejä käytännön opetukseen:
  - Alussa opetetaan sanastoa aihepiireittäin: koulu, perhe, ruokasanasto, verbit, värit, numerot, viikonpäivät, aika, adjektiivit, arjen fraaseja.
  - Mitä pienemmistä oppilaista on kysymys, sitä tärkeämpää on suullisen kielitaidon kehittäminen, lukemaan ja kirjoittamaan opettelu, matematiikan perustaitojen harjoittelu ja koulunkäyntiin liittyvien taitojen opettelu.
  - Monilla oppilailla on korkea kynnyksensä avata suunsa alkaakseen yrittää puhumista suomeksi. Työtapojen ja harjoitteiden avulla on kaikin tavoin pyrittävä rohkaisemaan oppilaita tässä.
  - Mikäli opettajalla ja oppilaalla on yhteinen kieli (esim. venäjä tai englanti) on syytä välttää ns. helppouden ansaa. Kaiken kääntäminen oppilaan vierasalle kielelle ei välttämättä tue suomen kielen oppimista. Rungas jonkun / joidenkin oppilaiden äidinkielen tai siihen verrattavan käyttäminen asettaa myös oppilaat eriarvoiseen asemaan.
  - Alussa oppimateriaalina käytetään kuvasanakirjoja, esim. Aamu.
  - Oppisisältöjä laajennetaan opintojen edetessä.
  - Matematiikkaa opiskellaan alusta lähtien.
  - Englanti aloitetaan mahdollisimman pian oppilaan omalla tasolla.
  - Vuoden mittaan otetaan opintoihin mukaan kaikki perusopetuksen oppiaineet. Näissä sama periaate kuin suomen kielessä: lähdetään pienestä liikkeelle ja laajennetaan sisältöjä taitojen karttuessa.

Miten huomioidaan lukutaidottomia oppilaita?

- Opiskelu aloitetaan oppilaan omalta tasolta.
- Konkretia opetuksessa: sanoja ja kielenkäyttöä voi oppia esim. kuvien kautta myös ilman lukitaitoja.
- Oppimateriaaliesimerkkejä: Taitava kynä, A:sta se alkaa, Moi! -sarja, Aapiset ja muut lukemaan ja kirjoittamiseen oppimiseen tarkoitetut materiaalit

Mihin perustuvat valitut oppimateriaalit?

- Oppimateriaali valitaan oppilaan taitotason mukaan.
- Erityisopetuksen laaditut eri oppiaineiden kirjat toimivat kohtalaisesti myös valmistavassa opetuksessa.
- Käytetään mahdollisuuksien mukaan samoja kirjoja kuin integrointiryhmillä on käytössä, esim. Aapinen.
- Valmiita hyviä oppimateriaaleja on melko vähän, varsinkin muissa oppiaineissa kuin suomessa.
- Yläkouluun sopivia suomen kielen oppimateriaaleja: Suomen mestari, Suomea sinulle, Ahaa, Lukumatka jatkuu, Oma suomi
- Alakoulussa alkuopetuksessa toimivat Aapisen alaspäin eriytyvät tehtäväkirjat, Mukamatti ja Mukamatilda sekä muut ensimmäiselle luokalle suunnatut tehtäväkirjat ja erityisopetuksen suunnattu oppimateriaali. Myös Ekapeli internetissä on hyvä lukemaan opettamisessa.

- Alakoulun valmistavaan opetukseen tehtyjä oppikirjoja ovat mm. Eka suomi -lukukirja ja sen tehtävämonisteita sisältävä kansio sekä Aamu - suomen kielen kuvasanakirja.
- Alakoulussa voi käyttää suomenkielisiä matematiikan oppikirjoja, jotka vastaavat oppilaan taitotasoa ja tavoitteita.
- Varaudu siihen, että valittu oppimateriaali / tuntisuunnitelma ei toimi.
- Nettilinkejä:
  - suomi: paljon linkkejä sivustolla <https://www.osallisenaverkossa.com/s2-materiaalit>
  - matematiikka: <https://peda.net/p/joykop/mm>
  - historia:
    - <http://www.suomenvuosisata.fi/>
    - <https://www.hi3.fi/>
    - <https://historiaajasuomea.wordpress.com/>

Miten kohdata oppilas, kun ei ole yhteistä kieltä?

- Missä on halu ymmärtää ja tulla ymmärretyksi, siellä on tie. Rohkaise oppilaita käyttämään mielikuvitustaan ja kokemuksiään ja yhdistelemään kaikkia mahdollisia tiedonmurusia, joita mielessä saattaa olla. Joidenkin oppilaiden kohdalla se on vaikeaa; voi esimerkiksi olla, että oman maan koulukulttuuri ei tue vapaata mielikuvituksen käyttöä ja avoinna on vain yksi ainoa kanava – se oman äidinkielen kanava. Molempinpuolisen ymmärryksen saavuttamiseen vähäisilläkin sanoilla kannattaa käyttää aikaa. Työllä ja vaivalla oivallettu sana tai käsite jättää varmasti pysyvemmän jäljen muistiin kuin pikaisesti googlattu käänös.
- Ymmärtämistä auttavat
  - eleet, ilmeet, kuvat (esim. <https://papunet.net/materiaalia/kuvapankki>)
  - nettikäntäjät (käteviä ja nopeita käyttää, mutta suhtaudu käännöksiin varauksella!)
  - vertaisapu muilta samankielisiltä oppilailta
  - tulkit: Pirkanmaan tulkkikeskus <http://www.tampere.fi/tulkkikeskus>
  - konsultoivat opettajat (yhteystiedot Taskussa / suunnittelijalta)
  - Tulka-sovellus

Kuinka paljon ottaa huomioon oppilaan erityisyyttä / kulttuuria?

- Ole positiivisella ja huomaavaisella tavalla utelias. Älä korosta ja kaiva esiin kulttuurisia eroja. Älä turhaan opettele ulkoa kaikkia maailman tapoja. Eivät oppilaan vanhemmatkaan sinulta niiden tuntemista odota. Kohtelias ja ystävällinen käytös riittää. Tunnusta erilaisuus, mutta ennen kaikkea tunnista samankaltaisuus.
- Tyttöjen uimaopetus on tarvittaessa vanhempien vastuulla.
- Eettiset ruokavaliot toimitetaan tiedoksi koulun ruokalaan.
- Moni oppilas on kokenut traumaattisia asioita menneisyydessä. Tavallinen ja ennakoitava arki koulussa on kuntouttavaa. Ennakoitavuutta lisää lukujärjestys, jossa tutut rutiinit toistuvat päivittäin. Myös samana pysyvä luokkatila ja opettaja luovat turvallisuuden tunnetta. Päiväjärjestyksen voi aamulla esittää kuvin.
- Älä psykologisoi, älä ryhdy terapeutiksi, älä avaa haavoja. Strukturoitu, rutiininomainen, turvallinen, hyväksyvä, positiivinen arki on parasta mitä voit tarjota. Opettaja hoitaa oman roolinsa, turvaudu moniammatilliseen yhteistyöhön kun asiat niin vaativat.

Miten oppilasta integroidaan yleisopetukseen?

- Opetussuunnitelmassa on määritelty, että integraatiota täytyy olla vähintään 2 tuntia viikossa.
- Integraatiota voi toteuttaa eri tavoilla:
  - Yksittäisen tai muutaman oppilaan voi integroida yleisopetuksen ryhmän tunnille. Taito- ja taideaineista on helpointa aloittaa. Alussa tavoitteena voi olla vain seurata ryhmän toimintaa.
  - Valmistavan ja yleisopetuksen luokan yhteiset oppitunnit. Opettajat toimivat samanaikaisopettajina.
  - Esi- ja alkuopetuksen yhteistyössä ja monialaisissa oppimiskokonaisuuksissa käytetyt ryhmät, joissa eri ikäisistä ja eri luokilta olevilta oppilaista muodostetaan uudet toimintaryhmät.
  - Voi olla koko vuoden jatkuvaa tai esim. viikon mittaisia jaksoja.

Miten oppilasta arvioidaan?

- Opintojen aikana arviointi on jatkuvaa ja monipuolista esim. sanakokeiden ja kokeiden avulla. Pienessä ryhmässä oppilaiden osaaminen näkyy myös tavallisessa tuntityöskentelyssä.
- Taitotavoitetaso on eurooppalaisen viitekehyksen kehittyvä alkeiskielitaito A1.2.
- Eurooppalainen viitekehys: Kehittyvän kielitaidon asteikko, suomi / ruotsi toisena kielenä: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/kehittyvan-kielitaidon-asteikko_suomi-ja-ruotsi-toisena-kielena-ja-kirjallisuus.pdf
- Valmistavan opetuksen jälkeen oppilaalle annetaan osallistumistodistus. Se tehdään oppilastietojärjestelmässä (Helmi / Wilma). Todistuksessa ei ole numeroarviointia.

Miten toimitaan, kun oppilas siirtyy valmistavasta opetuksesta eteenpäin?

- Pidetään siirtopalaveri, johon kutsutaan oppilas, huoltajat ja uuden koulun edustaja (luokanopettaja / luokanohjaaja, rehtori, erityisopettaja, S2-opettaja).
- On tärkeää käydä läpi oppilaan opinto-ohjelma, josta seuraava opettaja saa tietoa oppilaan osaamisesta ja tuen tarpeista. Koulusihteeri siirtää opinto-ohjelman sähköisesti seuraavaan kouluun.
- Oppilas käy tutustumassa uuteen kouluun.
- Jokaiselle oppilaalle harkitaan erikseen sopivin luokkataso, mutta opetussuunnitelmassa on määrätty, että alakoulun oppilas voidaan sijoittaa tarvittaessa enintään yhden vuoden ikätasoaan alemmalle luokalle. Yläkoulun oppilas voi aloittaa tarvittaessa 7.luokalta.
- Paljon kielellistä tukea tarvitseva oppilas voi mahdollisuuksien mukaan opiskella kielellisen tuen (nivel)ryhmässä. Kielellisen tuen ryhmiä on pääasiassa viidessä yläkoulussa.
- Tarvittaessa valmistavan opetuksen opinto-ohjelma korvaa pedagogisen arvion.
- Jos oppilas ei yleisopetuksessa etene vuosiluokkiin sidotun opetussuunnitelman mukaan, hänelle on tehtävä VSOPS:n opinto-ohjelma (sis. tavoitteet, sisällöt, aikataulun, arvioinnin) sekä oppimissuunnitelma oikealle tuen portaalle yleisopetukseen siirtymisen jälkeen.
- Tarvittaessa toiselle asteelle ohjaus kuuluu valmistavan opettajan tehtävään yhdessä opinto-ohjaajan kanssa.

Mitä oppilas osaa valmistavan jälkeen?

- Opiskelukielitaidon omaksuminen vie keskimäärin 5 - 7 vuotta.
- Suomen kieli on valmistavan opetuksen jälkeen keskimäärin taitotasolla A1.3 – A2.1. Tällä tasolla oppilas
  - osaa kysyä joitakin perusasioita
  - pystyy reagoimaan yksinkertaisiin kysymyksiin ja kehotuksiin
  - ymmärtää sanoja ja tekstin osia
  - osaa kirjoittaa lyhyitä viestejä sekä osaa nimetä asioita
  - alkaa jo osoittaa viitteitä aloitteellisuudesta: osaa esittää pyyntöjä ja toiveita sekä tiedustella asioita
  - osaa esittää kielteisen ja myönteisen mielipiteen ja käyttää tunne-, asenne- ja kohteliaisuusfraaseja
  - oppija alkaa pikkuhiljaa soveltaa oppimaansa viestinnässä sekä osaa kirjoittaa peruslauseita tutusta aiheesta.